

ფინანსური ინტეგრაციის გავლენა საქართველოს ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორების ცვლილებაზე

ასიე ცინცაძე,
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის პროფესორი

ბექა ფუტყარაძე,
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის დოქტორანტი

რეზიუმე

ნაშრომის მიზანია გაანალიზოს საქართველოს ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორები წლების განმავლობაში და დაადგინოს ფინანსური ინტეგრაციის გავლენა ამ მაჩვენებლებზე. სტატიაში აღნიშნული ანალიზები და რეკომენდაციები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს შესაბამისი სახელისუფლებო ორგანოების მიერ.

საკვანძო სიტყვები: ფინანსური ინტეგრაცია, მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები, ეკონომიკური ზრდა.

ძირითადი ტექსტი

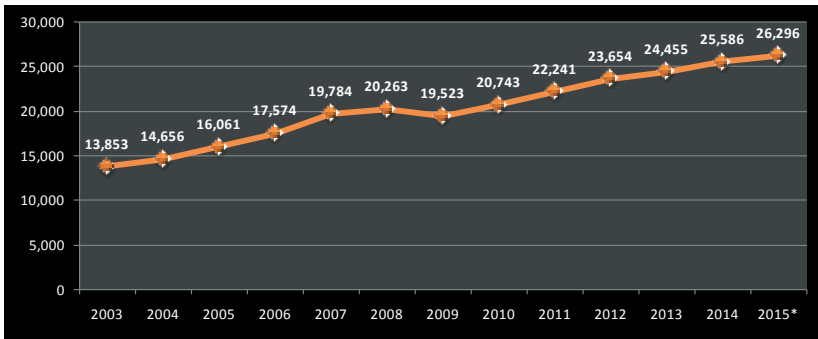
მთლიანი შიდა პროდუქტი და ინფლაცია. საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში ყოფნის დროს, საქართველო ცხოვრების დონის მიხედვით ერთ-ერთი ყველაზე მოწინავე რესპუბლიკა იყო. დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ კი (1990-იანი წლებიდან) სოციალურ-ეკონომიკურ ფონმა მნიშვნელოვნად რეგრესია განიცადა. 1991 წელს ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკაში მთლიანი შიდა პროდუქტის (დაახლოებით 22%-ი) შემცირება დაფიქსირდა. ხოლო შემდეგ წელს კი მშპ-ს ვარდნამ 45%-ს მიაღწია. ეკონომიკის დაღმასვლის კუთხით, არც 1993-1994 წლები იყო გამონაკლისი. თუმცა, უკვე 1995 წლიდან საქართველო ეკონომიკური მდგომარეობის გამოსწორების გზას დაადგა: მშპ-მ

2,6%-ნი ზრდა განიცადა, ხოლო ინფლაცია 157,4% დაფიქსირდა, რაც გაცილებით უკეთესი მაჩვენებელია წინა წლებთან შედარებით. მომდევნო წლებში კი (1996-1997) ეკონომიკური გარემო კიდევ უფრო გაუმჯობესდა, რაც მთლიანი შიდა პროდუქტის თითქმის 24 პროცენტთან ზრდაში გამოიხატებოდა[3.]. იმჟამინდელი ხელისუფლება აქტიურად შეუდგა საქართველოს საერთაშორისო ასპარეზზე დამკვიდრების გზას როგორც დამოუკიდებელი და პრო-დასავლური ღირებულებების მქონე დემოკრატიული სახელმწიფო. ამ ყველაფერმა, შედაგად, აამაღლა საქართველოს სტაბილურობის რეიტინგი მსოფლიო ბაზარზე, შეამცირა ქვეყნის რისკები და ხელი შეუწყო პოტენციურ უცხოურ ინვესტიციების შემოდინებას საქართველოში.

1996-1997 წლებში საქართველომ საგრძნობლად გააუმჯობესა ისეთი მაკროეკონომიკური პარამეტრების მაჩვენებლები, როგორიცაა (მაგალითად) ინფლაციის წლიური ტემპი. აღნიშნულ წლებში ინფლაციის დონე 13,5 და 7,3 პროცენტები იყო, შესაბამისად. ამან კი, სხვა დადებით პოლიტიკურ-ეკონომიკურ მოვლენებთან ერთად, პოზიტიური ზეგავლენა იქონია საქართველოს შემდგომი განვითარებისათვის. 1998-2002 წლების განმავლობაში, ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელი შეიცვალა და წლიურ 2%-მდე დაეცა. სამაგიეროდ, 2003 წელს, საკმაოდ რთული შიდა-ქვეყნიური მოვლენების მიუხედავად, მშპ-ის ზრდა 10%-ზე მეტი დაფიქსირდა. თუ გამოვრიცხავთ 2008-2009 წლების უკიდურესად რთულ ეკონომიკურ მდგომარეობას, საქართველოს ეკონომიკური ზრდის დონე შემდეგ წლებშიც საკმაოდ მაღალი გახლდათ. 2008 წელს, ცნობილი მოვლენების გამო (რუსეთ-საქართველოს ომი), მშპ-ს ზრდამ მხოლოდ 1,9%-ს მიაღწია, ხოლო მომდევნო წელს კი 3,9%-ით შემცირდა[3.]. მნიშვნელოვანია, აგრეთვე, აღვნიშნოთ, რომ გარდა რუსეთ-საქართველოს ომისა, 2008-2009 წლების რეცესიის ხელშემწყობი ფაქტორი გლობალური ფინანსური კრიზისი იყო, რომელმაც ძირეული ცვლილებები მოახდინა მსოფლიოს ფინანსურ ბაზრებზე. მართალია, საქართველომ შედარებით მსუბუქი და ირიბი დარტყმა მიიღო ფინანსური კრიზისისგან,

მაგრამ ამ ყველაფერმა მაინც ნეგატიურად აისახა ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკაზე. განსაკუთრებით კი აღსანიშნავია ჩვენი მნიშვნელოვანი სავაჭრო და ეკონომიკური პარტნიორი ქვეყნების მდგომარეობა (რუსეთი, აზერბაიჯანი, თურქეთი და ევროპის რიგი ქვეყნები), სადაც გლობალურმა ფინანსურმა კრიზისმა უფრო მკვეთრი გამოვლინება ჰპოვა, საქართველოსთან შედარებით.

**ცხრილი N1: მთლიანი შიდა პროდუქტი
მუდმივ 2010 წლის ფასებში (2003-2015)**

* წინასწარი მონაცემებით

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური და საქართველოს ეროვნული ბანკი <http://www.nbg.gov.ge/> და <http://geostat.ge/> გადამოწმებულია ჩვენს მიერ 07. 04.2016

2013 წლის კვლევის მიხედვით [3.გვ. 56]. საქართველოს 2010-2012 წლების ეკონომიკური მდგომარეობა შემდგენიარად არის აღწერილი: „ 2008 წლის მესამე კვარტლიდან დაწყებული რეცესია 2010 წლის პირველ კვარტალში რეალური მშპ-ის 3.7 პროცენტის ბრძლით შეიცვალა. 2010 წელი საქართველოს ეკონომიკური კრიზისის შედეგების დაძლევის პერიოდი იყო. წლის განმავლობაში ქვეყნის რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტი 6.3 პროცენტით გაიზარდა, 2009 წლის პირველ ნახევარში ეკონომიკური კლება უპრეცედენტოდ მაღალი იყო.

ეკონომიკის იმ სექტორებმა, რომლებშიც 2009 წელს საგრძნობი კლება დაფიქსირდა (ვაჭრობა, დამამუშავებელი მრეწველობა, მშენებლობა) 2010 წელს მაღალი რეალური ზრდა აჩვენეს და მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს ეკონომიკურ ზრდაში. კრიზისამდელ პერიოდში მშპ-ის ზრდას, ძირითადად გაზრდილი „ხარჯები საბოლოო მოხმარებაზე“ განაპირობებდა, რაც ძირითადად უცხოური კაპიტალის შემოდინებით ფინანსდებოდა. აღსანიშნავია, რომ 2010 წელს ეკონომიკური ზრდის აღნიშნული მოდელი შეიცვალა და ზრდის ძირითადი მამოძრავებელი „საქონლისა და მომსახურების ექსპორტი“ გახდა. ეს ფაქტი უფრო მდგრადი ზრდის წინაპირობაა და, შესაბამისად, ეკონომიკური და ფინანსური სტაბილურობის მხრივ ნაკლები რისკების შემცველია. 2011 წელს საქართველოს ეკონომიკის მნიშვნელოვანი ზრდა დაფიქსირდა. რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის წლიურმა მაჩვენებელმა 7 პროცენტს მიაღწია. 2012 წელს ქვეყნის რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტი 6.1 პროცენტით გაიზარდა. საქართველოს ეკონომიკა მაღალი ტემპებით 2012 წლის პირველი სამი კვარტლის განმავლობაში იზრდებოდა. წლის ბოლოს ზრდის ტემპმა იკლო, რაც განსაკუთრებით მკვეთრად მეოთხე კვარტალში გამოვლინდა, როდესაც ზრდამ 2.8 პროცენტი შეადგინა“. აღნიშნული ფაქტი შეგვიძლია ავხსნათ იმით, რომ 2012 წლის 1 ოქტომბერს საქართველოში ჩატარდა საპარლამენტო არჩევნები, რის შემდგომაც ქვეყანაში შეიცვალა საპარლამენტო უმრავლესობა და მმართველი ხელისუფლება. როგორც წესი, ნებისმიერ ქვეყანაში წინასაარჩევნო პერიოდი გამოირჩევა ინვესტიციების და ეკონომიკური აქტივობის შემცირებით. ამის მიზეზი კი ის არის, რომ წინასაარჩევნო პერიოდის დროს იგრძნობა ინვესტორთა შფოთვა და გაურკვეველობა ქვეყნის პოლიტიკურ მომავალთან მიმართებაში. შესაბამისად, ბიზნესისთვის უფრო მიზანშეწონილია დაელოდოს მოვლენების განვითარებას.

2013 წელს საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალური ზრდა 3%-ს შეადგენდა, ხოლო მომდევნო წელს კი კიდევ უფრო გაუმჯობესდა - 5%. თუმცა 2015 წლის წინასწარი

მონაცემების მიხედვით, ისევ კლება განიცადა და 2013 წლის ნიშნულს გაუტოლდა. 2015 წლის რეალური მშპ-ს კლება, გარკვეულ წილად, გამოიწვია რეგიონში განვითარებულმა სავალუტო კრიზისებმა, რომელიც საქართველოსთვისაც საკმაოდ მტკივნეული აღმოჩნდა.

ცხრილი N2: საქართველოს ძირითადი მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები 2010-15 წლებში

	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
მშპ მიმდინარე ფასებში, მლნ. ლარი	20,743	24,344	26,167	26,847	29,151	31,692
მშპ ზედმიწევნით 2010 წლის ფასებში, მლნ. ლარი	20,743	22,241	23,654	24,455	25,586	26,296
მშპ-ის რეალური ზრდა, პროცენტული ცვლილება	6	7	6	3	5	3
მშპ დეფლატორი, პროცენტული ცვლილება	9	10	1	-1	4	6
მშპ ერთ სულზე (მიმდინარე ფასებში), ლარი	4,676	5,447	5,818	5,988	6,492	8,498
მშპ ერთ სულზე (მიმდინარე ფასებში), აშშ დოლარი	2,623	3,231	3,523	3,600	3,676	3,743
მშპ მიმდინარე ფასებში, მლნ. აშშ დოლარი	11,637	14,439	15,847	16,140	16,508	13,960

* წინასწარი მონაცემებით

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური www.geostat.ge; გადამოწმებულია ჩვენს მიერ 07. 04.2016

რაც შეეხება მშპ-ს დეფლატორის მაჩვენებელს, 2011-2013 წლებში კლებადი ტენდენცია შეინიშნება. 2013 წლის ბოლოს უარყოფითი ნიშნულიც კი დაფიქსირდა, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ ამ წელს ინფლაციის დონე შემცირდა, მომატების ნაცვლად. თუმცა, როგორც ცხრილი N2 გვიჩვენებს, მომდევნო წლებში საგრძნობლად იმატა და 4-6 პროცენტს მიაღწია 2014-2015 წლებში, შესაბამისად.

სამომხმარებლო ფასების ინდექსის საშუალო წლიურის მონაცემებით, ინფლაციის მაქსიმალური დონე 2011 წელს დაფიქსირდა, როგორც ცხრილ N3-შია წარმოდგენილი. ხოლო 2012 წელს საგრძნობლად შემცირების შემდეგ, კვლავ აღმასვლა შეინიშნება 2013-2015 წლების მიხედვით.

ცხრილი N3: სამომხმარებლო ფასების ინდექსი (ინფლაცია)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
სამუშალო წლიური წინა წლის სამუშალო წლიურთან	109	110	102	107	109	99	100	103	104
დეკემბერი წინა წლის დეკემბერთან	111	106	103	111	102	99	102	102	105

*** წინასწარი მონაცემებით**

**წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. გა-
დამოწმებულია ჩვენს მიერ 07.04.16**

საქართველოს ეროვნული სტატისტიკის სამსახურის ინი-
ციატივით 2012 წლიდან სამომხმარებლო კალათაში შემცირ-
და სურსათის ხვედრითი წილი. ზოგადად, ნაკლებად განვითა-
რებულ ან/და განვითარებად ქვეყნებში, სურსათის ხვედრითი
წილი სამომხმარებლო კალათაში საკმაოდ მაღალია. აქედან
გამომდინარე, მაღალია ურთერთკავშირი ინფლაციის მაჩვენ-
ებელსა და სურსათის ფასების ცვლილებას შორის. თავის
მხვრივ, სურსათის ფასები მნიშვნელოვანი ცვლილებებით ხა-
სიათდება საერთაშორისო ბაზრებზე, რაც ინფლაციაზე აისა-
ხება საერთო ჯამში. ანუ ინფლაციის მერყეობა გარკვეულწი-
ლად სურსათის ფასების ცვლილებით არის გამოწვეული[3].

**საგარეოვაჭრობა, საგარეოვალიდავალუტისგაცვლითიკუ-
რსი.** ეკონომიკის თეორიაში, ქვეყნის ერთ-ერთ ყველაზე დიდ
რისკ-ფაქტორად ითვლება მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი.
შესაბამისად, უპრიანი იქნება თუ ამ კუთხითაც გავაკეთებთ
საქართველოს ბოლო წლების მოკლე ანალიზს. ცხრილი N4-ის
მიხედვით, 2011-2014 წლებში შეინიშნება მიმდინარე ანგარი-
შის დეფიციტის მატება, სადაც 2014 წელს უარყოფითი სალდო
პიკს აღწევს - 5,733 მილიონი აშშ დოლარი. ეს გარკვეულწი-
ლად, გამოწვეული იყო ლარის მაღალი გაცვლითი კურსით
(ნახაზი N1), ვინაიდან ადგილობრივი ვალუტის გაცვლითი
კურსის სიძლიერე სხვა ვალუტებთან მიმართებაში, სტიმულს
აძლევს იმპორტის ზრდას. თავის მხვრივ კი, იმპორტის ზრდა

ნეგატიურად მოქმედებს ქვეყნის სავაჭრო ბალანსზე (ცხრი-
რიN4).მართლაც, 2011-2014 წლების მანძილზე შეიმჩნევა იმ-
პორტის მზარდი ტენდენცია, რაც საგარეო ვაჭრობის ნეგატი-
ურ სალდოშიც აისახება[3].

**ცხრილი N4: საგარეო სავაჭრო ბრუნვა და საგარეო
ვაჭრობის სალდო (2007-2015 წლები)**

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
საგარეო სავაჭრო ბრუნვა	6,444	7,797	5,634	6,935	9,225	10,413	10,921	11,454	9,932
საქონლის რეგისტრირებული ექსპორტი (FOB)	1,232	1,495	1,134	1,677	2,187	2,376	2,910	2,861	2,204
საქონლის რეგისტრირებული იმპორტი(CIF)	5,212	6,302	4,500	5,257	7,038	8,037	8,012	8,593	7,728
საგარეო ვაჭრობის სალდო	-3,980	-4,806	-3,367	-3,580	-4,852	-5,661	-5,102	-5,733	-5,524

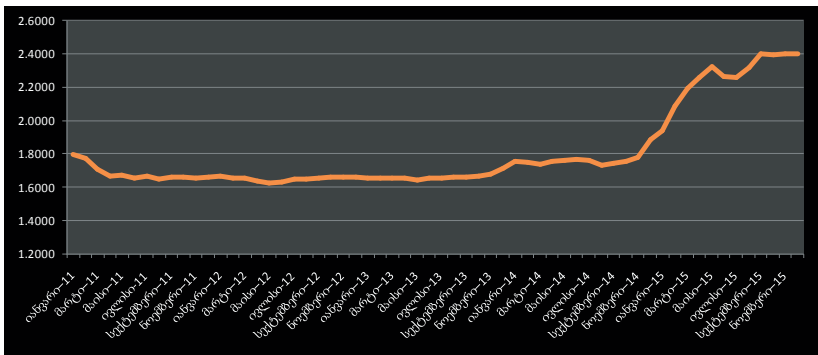
* წინასწარი მონაცემები

**წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური,გა-
დამომეხულია ჩვენს მიერ 07.04.16**

2015 წელს ლარის გაცვლითი კურსის მკვეთრი გაუფასურე-
ბის გამო (40%-მდე) იმპორტი შემცირდა 865 მლნ. დოლარით,
ანუ დაახლოებით 10%-ით. ამასთან, რეგიონში პოლიტიკური
და ეკონომიკური მდგომარეობის გაუარესებამ მნიშვნელოვა-
ნი ზეგავლენა მოახდინა საქართველოდან საქონლის იმპორტ-
ზე. ეს არც არის გასაკვირი, ვინაიდან რეგიონალური ქვეყნები
ტრადიციულ საექსპორტო ბაზარს წარმოადგენენ. შედეგად,
2015 წელს ექსპორტის მოცულობა შემცირდა 23%-ით და დაე-
ცა თითქმის 2011 წლის დონეზე. შეჯამების სახით შეგვიძლია
ვთქვათ, რომ 2015 წელს ქართული ვალუტის გაუფასურება,
დიდწილად, იყო დაკავშირებული საგარეო ფაქტორებთან. ამე-
რიკული დოლარი გამყარდა ჩვენი რეგიონის პრაქტიკულად
ყველა ვალუტასთან მიმართებაში: რუსული რუბლი, თურქუ-
ლი ლირა, აზერბაიჯანული მანათი, უკრაინული გრივნა და სო-
მხური დრამი.აგრეთვე, აღსანიშნავია, რომ დოლარი გამყარდა
ევროსთან და სხვა წამყვან ვალუტებთან მიმართებაშიც. მსო-
ფლიო ბაზარზე დოლარის გამყარებამ გამოიწვია ლარის გაუ-

ფასურება დოლართან მიმართებაში. ამ ყველაფერს დამატა რეგიონის არასტაბილური მდგომარეობა, რომელიც გამოწვეული იყო უკრაინაში მიმდინარე ომით და რუსეთისთვის სანქციების დანესებით დასავლეთის ქვეყნების მიერ.

ნახაზი N1:ოფიციალური გაცვლითი კურსი საქართველოში (2011-2015წწ.)

* წინასწარი მონაცემებით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი www.nbg.ge გადამოწმებულია ჩვენს მიერ 07.04. 2016

საერთო ჯამში კი, როგორც იმპორტის ასევე ექსპორტის შემცირების შედეგად საგარეო ვაჭრობის სალდო მცირედით, 209 მლნ. დოლარით გაუმჯობესდა.

რეგიონალურმა და ადგილობრივმა ეკონომიკურმა კრიზისებმა, შესაძლოა შეამციროს კაპიტალის ნაკადები (მაგ. ქვეყნის ექსპორტი, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები და სხვა). განსაკუთრებით კი ეს თვალსაჩინოა ისეთი პატარა და განვითარებადი ქვეყნების მაგალითზე, როგორიც საქართველოა. ამიტომაც, არც თუ ისე იშვიათად მიმართავენ სხვადასხვა საერთაშორისო ინსტიტუტებსა და პარტნიორ ქვეყნებს მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის აღმოსაფხვრელად. სანაცვლოდ კი იზრდება საგარეო ვალი. როგორც ცხრილი N5 გვიჩვენებს, საქართველოს მთლიანი საგარეო ვალი წლების მანძილზე იზ-

რდებოდა. 2015 წლისთვის კი თითქმის 15 მილიარდ აშშ დოლარს შეადგენდა.

**ცხრილი N5: მთლიანი საგარეო ვალი 2011-2015 წლები
(ათასი აშშ დოლარი)**

	2011	2012	2013	2014	2015*
სამთავრობო სექტორი	3,691,253	4,245,807	4,185,083	4,249,895	4,385,183
ეროვნული ბანკი	815,400	582,320	338,205	251,759	219,244
ბანკები	2,119,618	2,468,535	2,646,886	2,681,298	2,946,872
სხვა სექტორები	2,239,393	3,328,028	3,471,550	3,552,688	4,431,228
არასაბანკო საფინანსო კორპორაციები	99,338	171,650	186,931	220,070	242,062
კომპანიათაშორისი სესხები	2,724,935	2,662,851	2,648,357	3,004,066	2,991,395
მთლიანი საგარეო ვალი	11,590,599	13,287,541	13,290,082	13,739,705	14,973,923

* წინასწარი მონაცემებით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი www.nbg.ge გადამოწმებულია ჩვენს მიერ 07.04. 2016

როგორც ვხედავთ, ჩვენი ქვეყნის მიმდინარე ანგარიში კვლავინდებურად ნეგატიურია, რაც იმაზე მიგვანიშნებს, რომ გაცილებით მეტი ღირებულება გაედინება, ვიდრე შემოედინება საქართველოში. განსაკუთრებით აღსანიშნავია, მზარდი დეფიციტი საქონლის ქვეანგარიშზე (ცხრილი N6), რაც თავის მხრივ, გამოწვეულია სამამულო სამრეწველო სექტორის განვითარების დაბალი დონით.

**ცხრილი N6: მიმდინარე ანგარიში და წმინდა სესხები
მლნ. აშშ დოლარი (2007-2015 წწ.)**

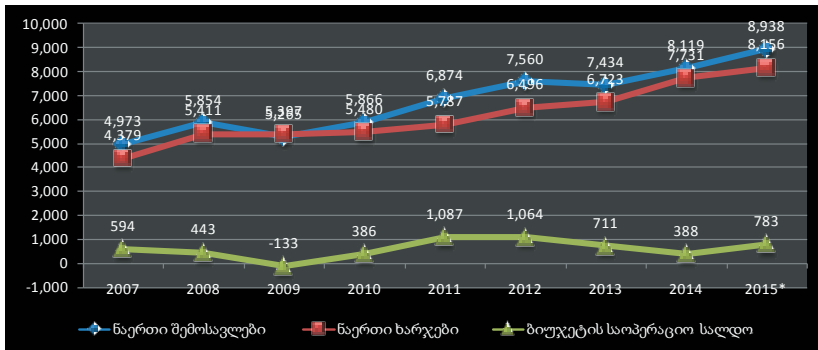
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
მიმდინარე ანგარიში	-1,991	-2,810	-1,140	-1,198	-1,842	-1,853	-935	-1,748	-1,644
საქონელი	-2,889	-3,837	-2,417	-2,628	-3,500	-4,226	-3,506	-4,295	-4,320
მომსახურება	172	25	352	548	754	1,115	1,422	1,318	1,469
პირველადი შემოსავალი	37	-58	-43	-217	-425	-149	-316	-204	-402
მეორადი შემოსავალი	688	1,060	968	1,098	1,329	1,408	1,466	1,434	1,608
კაპიტალის ანგარიში	83	107	178	198	146	132	133	108	62
წმინდა დაგროვებები(+) წმინდა სესხება(-)	-1,908	-2,704	-963	-1,000	-1,696	-1,721	-802	-1,640	-1,583

* წინასწარი მონაცემებით

წყარო: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=304Nsagareoseqtori> საქართველოს ეროვნული ბანკი; გადამოწმებულია ჩვენს მიერ 08.04. 2016

ნაერთი ბიუჯეტი, შემოსავლები და ხარჯები. 2015 წლის მონაცემების თანახმად, კონსოლიდირებული ბიუჯეტის მთლიანმა შემოსავლებმა 8,938 მილიონი ლარი შეადგინა (ნახაზი N2), რაც 9%-იანი ზრდაა 2014 წლის შესაბამის მონაცემთან შედარებით, ხოლო ნაერთმა ხარჯებმა 8,156 მილიონი ლარი, რაც 5%-იან ზრდას წარმოადგენს 2014 წლის შესაბამის მონაცემთან შედარებით. შედეგად, 2015 წელს გაიზარდა საოპერაციო სალდო 395 მილიონი ლარით და შეადგინა 783 მილიონი ლარი.

ნახაზი N2: ნაერთი ბიუჯეტის შემოსავლები, ხარჯები და სალდო, მლნ. ლარი (2007-2015)

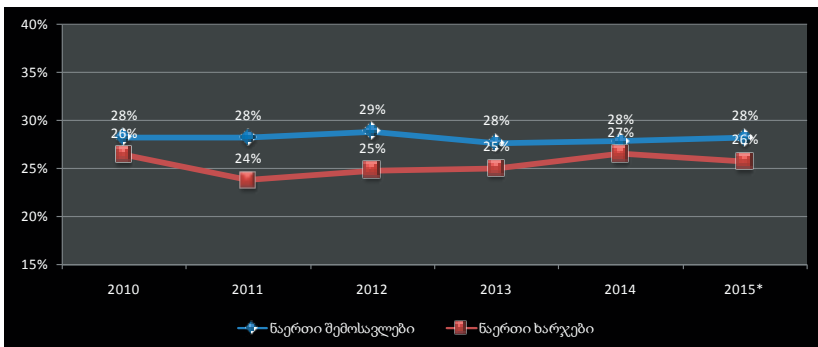
* წინასწარი მონაცემებით

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, გადამოწმებულია ჩვენს მიერ 08.04. 16

როგორც ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრის (EPRC) ნაშრომშია (2012 წლის მიმოხილვა: საქართველოს ეკონომიკის პერსპექტივა, გვ. 33) აღნიშნული, მრავალი ემპირიული კვლევა ადასტურებს, რომ: „სამთავრობო ხარჯების მთელი მოცულობა ეფექტიანობის მაქსიმალურ დონეს აღწევს, როდესაც მშპ-ის 13-14%-ს შეადგენს. მშპ-ში სამთავრობო ხარჯების ყოველი დამატებითი პროცენტული წილი ეკონომიკური ზრდის ტემპის 0.1-0.4%-იან შენელებას იწვევს. როდესაც

ხარჯები მშპ-ის 30%-საღწევს, ისინი უარყოფითად მოქმედებს ზრდაზე, ანუ, სამთავრობო ხარჯების უმნიშვნელო ზრდა ეკონომიკის ზრდაზე დადებითად არა იხსნება“. ნახაზი N3 ქვემოთ აჩვენებს, რომ საქართველოს წაერთი ბიუჯეტი 2010 წლიდან მოყოლებული სტაბილურად 28%-ს შეადგენს მიმდინარე მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებაში, ხოლო ხარჯები მერყეობს 24%-27% პროცენტის ფარგლებში.

**ნახაზი N3: კონსოლიდირებული შემოსავლები
და ხარჯები მშპ-თან მიმართებაში**

* წინასწარი მონაცემებით

წყარო: http://geostat.ge/?action=page&p_id=313&lang=geo საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, გადამოწმებულია ჩვენს მიერ 08.04. 2016

საქართველოს მაკროეკონომიკური ინდიკატორების სხვადასხვა ფაქტორებით ცვლილების შედეგების მიხედვით მნიშვნელოვანია ვიმსჯელოთ ფინანსური ინტეგრაციის დონეზე და როლზე საქართველოს გარდამავალ ეკონომიკაში.

საქართველოს ფინანსური ინტეგრაციის მიმოხილვა. ქვეყნის ფინანსური ინტეგრაციის დონე ასახავს: როგორია მისი მაკროეკონომიკური პოლიტიკა, საინვესტიციო გარემო, ეკონომიკური ზრდის პერსპექტივები, სტაბილურობის ინდიკატორები, და რაც მთავარია, რამდენად დასაშვებია უცხოური ფინანსური ნაკადების თავისუფლად შემოსვლა და გასვლა.

ამ თვალსაზრისით, საქართველო მსოფლიოს ყველაზე ლიბერალური და გახსნილი ქვეყნების რიგებშია. უნდა აღინიშნოს რომ 2000 წლამდე უცხოური ფინანსური ნაკადების მოძრაობა ძალიან მცირე იყო, რაც პირველ რიგში უკავშირდება ქვეყნის ნაკლებად მიმზიდველ საინვესტიციო კლიმატს. გავრცელებული პრობლემები, როგორიცაა კორუფციისა და ბიუროკრატიის მაღალი დონე, სახელმწიფოს მხრიდან ბიზნესში ჩარევა, საგანგაშო კრიმინოგენული ვითარება უარყოფითად მოქმედებდა უცხოელ ინვესტორთა ინტერესზე და შესაბამისად, უცხოური ფინანსური ნაკადების მოცულობაზე. ცხრილი N8 ცხადად გვიჩვენებს, რომ 2000 წლიდან მოყოლებული საქართველოს საგადასახდელ ბალანსის ფინანსურ ანგარიშში ძირითადი გატარებები ხდებოდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ქვენგარიშზე, ასევე მნიშვნელოვანი გატარებები იყო პორტფელური ინვესტიციებისა და სხვა ინვესტიციების ანგარიშებზე. განსხვავებით ამისგან, ბრუნვა სარეზერვო აქტივებისა და ფინანსური წარმოებულების ანგარიშებზე საკმაოდ მოკრძალებული იყო.

ცხრილი N8: საქართველოს ფინანსურ ანგარიშზე
ბრუნვა 2000-2015 წწ. (მლნ აშშ დოლარი)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
პირდაპირი ინვესტიციები	109	106	156	481	488	502	1,134	1,506
პორტფელური ინვესტიციები	0	0	0	0	0	0	0	0
ფინანსური ურთიერთობები	0	0	0	0	0	0	0	0
სხვა ინვესტიციები	-6	-185	-37	-18	-8	-105	-110	-832
სარეზერვო ბეჭედი	-17	51	32	-19	178	111	439	377
გადასახდელი წესისა	-855	-129	-108	-161	-150	-617	-1,097	-1,344
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
პირდაპირი ინვესტიციები	1,018	602	694	609	684	806	1,044	1,099
პორტფელური ინვესტიციები	0	0	0	0	0	0	0	0
ფინანსური ურთიერთობები	0	0	0	0	0	0	0	0
სხვა ინვესტიციები	-848	-842	-518	-1,214	-345	-9	-121	-518
სარეზერვო ბეჭედი	131	616	308	572	30	-45	-33	-49
გადასახდელი წესისა	-7,764	-875	-8,830	-1,288	-1,777	-644	-1,714	-1,289

* წინასწარი მონაცემებით

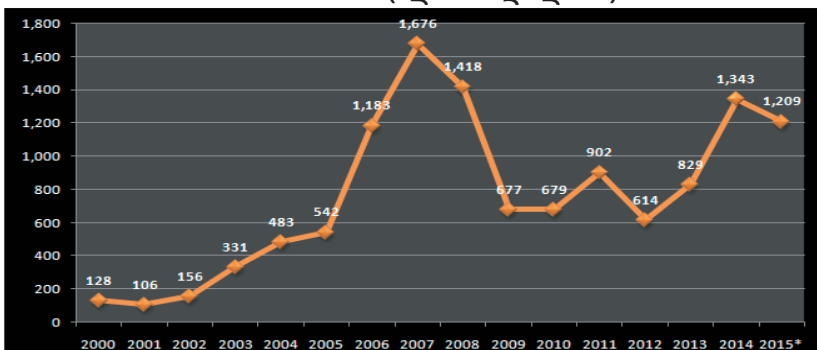
წყარო: <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=304Nsagareoseqtori>

საქართველოს ეროვნული ბანკი; გადამოწმებულია ჩვენს მიერ
21.05. 2016

გარდა ამისა, აღსანიშნავია, რომ ისტორიულად საქართველოში უფრო მეტი უცხოური ფინანსური ნაკადები შემოდის, ვიდრე გადიოდა ქვეყნიდან. შესაბამისად, ფინანსური ანგარიშის მაჩვენებელი წარმოადგენდა და დღესაც წარმოადგენს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან წყაროს უარყოფითი სავაჭრო ბალანსის აღმოსაფხვრელად.

ნახაზი N4-ის მონაცემების თანახმად, წმინდა პირდაპირმა უცხოურმა ინვესტიციებმა (სხვაობა საქართველოში ინვესტირებასა და საზღვარგარეთ ინვესტირებას შორის) 2000 წელს 128 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, ხოლო 2015 წლის წინასწარი მონაცემებით 1,209 მლნ. აშშ დოლარი. აღნიშნული მიუთითებს, რომ ბოლო 15 წლის განმავლობაში წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები გაიზარდა თითქმის 10-ჯერ, რაც თავისთავად შესანიშნავი შედეგია. საყურადღებოა, რომ წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები რეკორდულ ნიშნულს 2007 წელს მიაღწია, როცა მისი მაჩვენებელი 1,676 მლნ აშშ დოლარი იყო. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ 2008 წლის შემდეგ, პირველად მხოლოდ 2014 წელს წმინდა პირდაპირმა უცხოურმა ინვესტიციებმა გადააჭარბა ერთ მილიარდ აშშ დოლარს.

**ნახაზი N4: წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები
2000-2015 წწ. (მლნ. აშშდოლარი)**

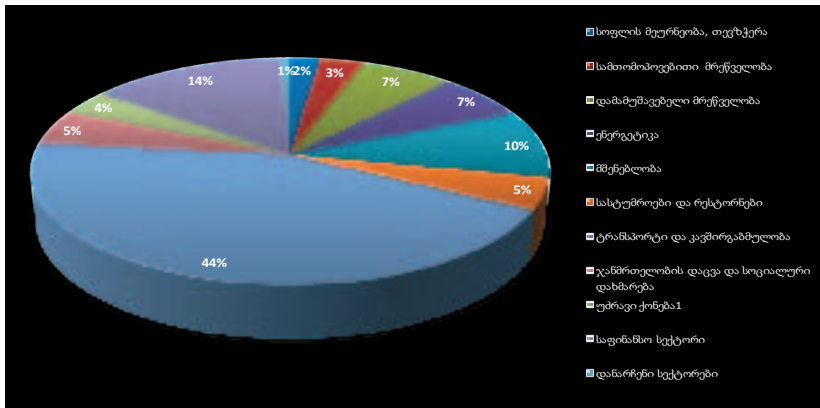

* წინასწარი მონაცემებით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი; გადამოწმებულია ჩვენს მიერ 21.05. 2016

თუ 2015 წლის პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს სექტორების მიხედვით დავყოფთ, აღმოვაჩენთ, რომ ქვეყნის ნამყვანი სფერო ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა გახლდათ; მას მოსდევს საფინანსო სექტორი და ენერგეტიკა (ნახაზი N5). მონაცემების (ინვესტიციების) ამგვარად დანაწევრება საშუალებას აძლევს სახელმწიფო ორგანოებს უფრო დეტალური ანალიზი გააკეთონ და შეიმუშაონ შესაბამისი პოლიტიკა (მაგ. თუ როგორ წაახალისონ უცხოური ინვესტიციების შემოდინება რომელიმე კონკრეტულ სექტორში).

ნახაზი N5: პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ეკონომიკის სექტორების მიხედვით (2015წ.)

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის როგნული სამსახური http://geostat.ge/cms/site_images/_Geo.pdf და <http://www.investingorgia.org/> გადამოწმებულია ჩვენს მიერ 07.04. 2016

ნახაზი N6 ცხადად მიუთითებს, რომ განსხვავებით წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციებისგან, წმინდა პორტფელური ინვესტიციების ბალანსი ხშირად იცვლებოდა დადებითიდან უარყოფითისკენ და პირიქით. აღნიშნული ფაქტი მიუთითებს იმაზე, რომ პორტფელური ინვესტიციები სტაბილურობით არ გამოირჩევა და ქვეყნისთვის კრიზისულ სიტუაციებში ხშირად

ხდება ფინანსური ნაკადების ქვეყნიდან გასვლა. აღნიშნული ფაქტი - ანუ კაპიტალის მაღალი მობილობა მიუთითებს ქვეყნის გახსნილობისა და ფინანსური ინტეგრაციის საკმაოდ მაღალ დონეზე.

**ნახაზი N6: წმინდა პორტფელური ინვესტიციები 2000-2015 წწ.
(მლნ. აშშდოლარი)**

* წინასწარი მონაცემებით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი; გადამოწმებულია ჩვე-
ნს მიერ 21.05. 2016

წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების და წმინდა პორტფელური ინვესტიციების დინამიკა წლების მიხედვით საკმაოდ კარგ წარმოდგენას იძლევა იმაზე, თუ რა ურთიერთ-მიმართება არსებობს ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებას, რეფორმებს, სტაბილურობას და მის ფინანსურ ინტეგრაციას შორის გლობალურ ფინანსურ სისტემაში. ვარდების რევოლუციის შემდგომი ორი წელი მარტივი არ ყოფილა საქართველოსთვის. პირველივე წლებში ინვესტიციების გარკვეული ზრდა გამოიკვეთა (2003 წლის მაჩვენებლებთან შედარებით), თუმცა საინვესტიციო ბუმი 2006-2007 წელი გამოირჩევა. 2007 წლის ბოლოდან 2008 წლის ჩათვლით საქართველოსთვის ერთ-ერთი უმძიმესი პოლიტიკური და ეკონომიკური წელი გახლდათ - აგვისტოს ომი და მსოფლიო ფინანსური კრიზისი. ეს ფაქტორები სრულიად საკმარისი იყო იმისათვის, რომ საქართველოში

ინვესტიციების მასშტაბი მინიმუმამდე დასულიყო. სერიოზული კრახისგან თავის დაღწევა ქვეყანამ 2008 წლის ომის შედეგად დონორების მიერ საქართველოსთვის გამოყოფილ დახმარებების წყალობით მოახერხა.

დასკვნა

ამრიგად, საქართველოს ეკონომიკურ ისტორიას საკმაოდ რთული პერიოდები აქვს გამოვლილი. ძირითადი მაკროეკონომიკური მაჩვენებლების შეჯამებისთვის საყურადღებოა ბოლო წლებში მთლიანი შიდა პროდუქტის მზარდი ტენდენცია (ცხრილი N1). საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით, 2012 წელს უმუშევრობის დონე საქართველოში 15% იყო, ხოლო 2015 წელს კი 12%-მდე დაიწია, რაც, რა თქმა უნდა, კიდევ ერთი დადებითი ფაქტორია ოპტიმისტური პროგნოზებისათვის. ქვეყნის ბიუჯეტს რაც შეეხება, აქაც გარკვეული სტაბილურობაა მიაღწეული შემოსავლებისა და ხარჯვით ნაწილებში. თუმცა ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ქვეყანას არ გააჩნია სუსტი მხარეები, მაგალითად, როგორიცაა სავალუტო კრიზისი, სოციალური პრობლემები და სხვა. პატარა ქვეყნების (მაგ. როგორც საქართველოა) შემდგომი ეკონომიკური ზრდა-განვითარება დამოკიდებულია, ერთი მხრივ, სწორ და ოპტიმალურ სტრატეგიულ გეგმაზე, რომელსაც სახელისუფლებო ორგანოები შეიმუშავენ. მეორე მხრივ კი იმაზე, თუ რამდენად შეძლებს ქვეყანა იმ უარყოფითი ზეგავლენის თავიდან აცილებას, რაც საგარეო ფაქტორებით არის გამოწვეული. საქართველოს ეკონომიკა, როგორც ზემოაღნიშნულ ანალიზებიდან დავინახეთ, საკმაოდ მკვეთრად რეაგირებს რეგიონსა თუ მსოფლიო ბაზრებზე განვითარებულ მოვლენების კვალდაკვალ. ნახაზი N4 გვიჩვენებს, რომ მსოფლიო ფინანსური კრიზისის დროს (რუსეთ-საქართველოს ომის გარდა) პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები რადიკალურად შემცირდა. ასევე, პორთფელური ინვესტიციების უპრეცედენტო ვარდნა დაფიქსირდა ევროპაში განვითარებული სავალუტო კრიზისის გამო (ნახაზი N6), რომელიც პიკს 2010-2013 წლებში მიაღწია.

ნახაზი N1 მიგვითითებს ლარის გაცვლითი კურსის ვარდნაზე დოლართან მიმართებაში, რაც 2014 წელს რეგიონში განვითარებული ეკონომიკური და სავალუტო კრიზისებით არის გამოწვეული. ეს ყველაფერი იმის მანიშნებელია, რომ საქართველოს გლობალურ ფინანსურ სისტემაში ინტეგრირების დონე საკმაოდ მაღალია, და მაშასადამე, გარე ფაქტორებით გამოწვეული რისკებიც დიდია. აღნიშნული ფაქტი კიდევ ერთხელ ხაზს უსვამს ოფტიმალური მაკროეკონომიკური პოლიტიკის გატარების მნიშვნელობას ჩვენი ქვეყნისათვის.

გარდა ამისა, უფრო დიდი ყურადღება უნდა გამახვილდეს ქვეყნის ნეგატიური სავაჭრო ბალანსის აღმოსაფხვრელად, გაძლიერდეს ადგილობრივი წარმოების წახალისება, წმინდა ექსპორტის უარყოფითი ნიშნულის კორექტირება ექსპორტის გაზრდითა და იმპორტის შემცირების მეშვეობით. აგრეთვე, აღსანიშნავია, რომ ბოლო წლებში აქტიურად განიხილება შიდა კაპიტალის ბაზრის ფორმირების და გააქტიურების საკითხი, რაც ერთმნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს საქართველოს საფინანსო სექტორს და ხელს შეუწყობს ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდას. თუმცა, ამ კუთხით საგრძნობი ნაბიჯები ჯერ არ განხორციელებულა. ვინაიდან საქართველოს შიდა კაპიტალის ბაზარი კვლავინდებურად განუვითარებელია, ეკონომიკური ზრდა მნიშვნელოვანწილად არის დამოკიდებული დაფინანსების გარე წყაროებზე, კერძოდ პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- 1) Prasad, E., Rogoff, K., Wei, S-J., Kose, M.A., (2010): Financial Globalization and Economic Policies;
- 2) Bumann, S., Hermes, N., Lensink, R., (2012): Financial liberalisation and economic growth: A meta-analysis;
- 3) ც. ძონენაძე, (2013): „საქართველოს ევროპასთან ინტეგრაციის ეკონომიკური პრობლემები და პერსპექტივები“;
- 4) ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრი, (2013): 2012 წლის მიმოხილვა, საქართველოს ეკონომიკის პერსპექტივა;

5) საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, <http://www.geostat.ge/>;

6) საქართველოს ეროვნული ბანკი, <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=2>.

REFERENCES:

1) Prasad, E., Rogoff, K., Wei, S-J., Kose, M.A., (2010): Financial Globalization and Economic Policies;

2) Bumann, S., Hermes, N., Lensink, R., (2012): Financial liberalisation and economic growth: A meta-analysis;

3) Ts. Dzotsenadze, (2013): „Economic problems and prospects of Georgia’s integration with Europe“;

4) Economic Policy Research Center, (2013): Review of 2012, Economic Outlook of Georgia;

5) National statistics center of Georgia, <http://www.geostat.ge/>;

6) National Bank of Georgia, <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=2>.

THE IMPACT OF FINANCIAL INTEGRATION ON THE CHANGES OF MAIN MACROECONOMIC INDICATORS OF GEORGIA

Asie Tsintsadze,

Professor at Batumi Shota
Rustaveli State University

Beka Phutkaradze,

PhD candidate at Batumi Shota
Rustaveli State University

RESUME

The paper aims to analyze the main macroeconomic indicators of Georgia over the years and to determine the impact of financial integration on these figures. Analyzes and recommendations used in this article can be applied by the relevant governmental bodies.

Key words: financial integration, macroeconomic indicators, economic growth.